

Kristijono Donelaičio „Metai“: temos ir ištraukos Regimantas Tamošaitis

Gamtos atgimimas: kodėl šitas metų laikas svarbus visoms tautoms?

PL 1-6

Jau saulel v l atkordama budino sviet
Ir fliemos –altos tr sus pargriaudama juok s.
™l i pramon s su ledais sugai–ti pagavo,
Ir putodams sniegs visur niek pavirto.
Tuo laukus orai drungni gaivindami glost
Ir foleles visokias i–numirusi –auk .

Kodėl lakštingala valstiečiams yra gražaus gyvenimo pavyzdys?

PL 115-117

Tu serm g poni–k , puikiai padaryt ,
Ir fliuponi–k turbon niekini r d ;
Bet vis nei b rka prastai vie– dama iau–ki.

Kodėl kaimo žmogus priešišškai vertina miestą ir jo žmonių elgsenas?

PL 120-126

Diksas, ans flioplys, mieste didei pasip t s
Ir su r bais blizganiais kasdien i–sir d s,
Nei dievaitis koks tarp b r skiautur rodo;
O kad kartais mes jo gl p girdime kalb .
Tai ir b rs tur spiaudyt ir didei nusidyvyt;
Ypa iai kad apjek lis toks niekina diev
Ir besi–ypsodams kaip pons gl pum parodo.

Ko žmogus gali pasimokyti iš gamtos?

PL 1476151

Į paukščius žiūrėk! Viens prast kirmin kramto,
O kitsai, stokodams gr do, gnyba folel .
Juk ir jie kasmets, mus atlankyti sukeliav ,
K d vis ir alkstant pavasar randa;
O vei, tod l tikt nei viens niekadods nesiskundffia.

PL 3466347

Taigi matai, taip pauk– iams, taip ir mums pasidaro,
Irgi be vargo b t negal nei viens –ime sviete.

Jaunystė – kvailystė: ar tikrai taip yra?

PL 2946296

šRods, ó tar Pri kus, ó jauns fliogus durnai d kin dams
Nei sidabras gyvs stikle mudriai –okin ja
Ir per daug durnuodams sau i–kad padaro.

Kas būtų, jei žmonės su gyvuliais susikeistų vietomis

PL 4996505

Mislyk tikt, koktu tau b t , kad tavo margis,
 Prie galvos tave tverdams, flagr vilkti priverst ;
 O paskui, tave vis jau smertnai nusteken s.
 Su -iaud k liu kaip jaut -erti pagaut
 Ir m sininkui sprand tavo nusukt nugabent .

Dirbantis žmogus yra sveikas

VD 12619

Rods sveiks k ns, kurs vis -okin dams nutveria darbus,
 Yr didffiausi bei brangiausi dovana dievo.
 Tas fmogus, kurs daug tr sin j s bei prisivarg s
 Savo prastus valgius vis su pasim gimu valgo,
 O prisivalg s ir viernai d kavoj s dievui
 Linksmas, sveiks ir dr ts miegot j patal kopa, ô
 Tas apgauna t , kurs vis kasdien i-sir d s,
 Ale d saudams ir vis sirgdams nutveria -auk-t !

Žmogus – kaip augalas

VD 94695

Taigi matai, kaip flogi-kas trumpintelis amflis
 fydin ioms ir krintan ioms prilygsta folel ms.õ

Ir maži darbai yra svarbūs

VD 2766277

I-menk daikt daugsyk dyvai pasidaro;
 O i-m -lo smirdin io flegnon pareina.

Kas būtų ponai be paprasto žmogaus darbu?

VD 2786283

T ls nusvil s ponpalaikis rods juokiasi b rams
 Ir besi-ypsodams j darbus niekina bloznas,
 Lygiai kad toksai be b r gal siremti
 Irgi be m -lo j pyragais gal pasivalgyt.
Ak! kur dingtų ponai, kad jie būro netektų
 Ir kad biedffius toks su – dais jiems nepad t .

280

Darbas – gyvenimo jėga

VD 4346443

Tuo laukai kaip skruzd lyns kribfld ti pagavo,
 Ir gaspadoriai su bernais -ienaudami spard s.
 Rod s man, kad visas sviets, kovot susib g s,
 Kardus ir -obles margas nune- pievas.
 Ttai tuojaus visur i-si-iepusi giltin smaug
 Ir visoms lankel ms raud did padar ,
 N s dar daug flied tikt vos flyd ti prad jo
 Ir daugums j vos savo blog pupmupr rod .

440

Papročių sugedimas (vyrai ir moterys)

VD 5306534

šAk! ó tar Selmas, ó jau toktu su m s gadyne, 530
Kaip jau –veisteris ir pranc zas Lietuv gavo.
Rods ir tarp lietuvnink t ls randasi kiaul ,
Kurs, lietuvi–kai kalb dams, –veister peikia;
O tiktai ir pats kaip tikras –veisteris elgias.

VD 5796584

Ak! kur dingot j s, barzdotos m s gadyn s, 580
Kaip lietuvnink s dar voki–kai nesir d
Ir dar voki–kus fiodflius i–tart negal jo.
O –tai dar negana, kad voki–kai dabn jas,
Bet jau ir pranc zi–kai kalb t prasiman .
Taipgi bezaunydamos ir darbo savo pamir–ta.

Jau saulelė vėl nuo mūs atstodama ritas: gamta ir žmogaus gyvenimo ritmas

RG, 1669

Ant saulel v l nuo m s atstodama ritas
Irgi palikusi mus greita vakarop nusileidflia.
Vei kasdien daugiaus ji mums savo spindul slepia;
O –e– liai vis ilgyn kasdien i–sitiesia.

Gamtos sužmoginimas senovės žmogaus vaizduotėje (kaip poetinio mąstymo pradai)

RG 12-13

flem su visais pa–aliais murusi verkia,
Kad m s ratai jos i–plaut nugar drasko.

Poetiškai gamtos vaizdai Donelaičio „Metuose“

RG 35-38

Taip laukai pasiliko mums visur gedulingi,
Irgi groflyb s j nei kapas sens pasirodo.
Kr mus ir gires linksmas jau giltin suka,
Ir groflybes j gai–in draskydama v tra.

Senajo kaimo manieras ir papročiai. Etninės kultūros vaizdavimas

RG 163-168

Tai tuojaus Enskys, i–trauk s didel peil ,
Virtas ir keptas m sas padalyt pasisi l .
Bet, kaip ponai daro, tran–ieruot nemok dams,
Tuo su nagais kaip b rs la–ini –motus nusitv r
Ir skvarbydams ant torieli sumet stukiais;
Nes prisirij s jau nenuman madagai elgtis.

RG 183-187

Tai visi svoteliai, su pasim gimu valg
Ir tir–t malkeli jau dosniai prisisurb ,
Poteri , kaip krik– ionims reik, skaityt ufsimir–o
Ir kaip kiaul s almono (tikt g da sakyti)
Kiauli–kas dainas dainuot ir flviegt ufsiman .

RG 222-226

Tai tuojaus Enskys, mergas kr von suvadin s,
 Su puikiais kaimyn klapais ragino -okti.
 Kli-is su biauriais sopagais Pim nutv r ,
 O Kairiuks aps'av s kurpes Tu- pagrieb
 Ir lietuvi-kai ant aslos -okdami spard s.

RG 229-230

Juk flinai, kaip linksmas b rs per daug prisisurb s
 Kartais ant esni durnas - tkas prasimano.

Ponų valgiai valstiečių akimis

RG 280-285

Viens ne-vank lis m sin jo vanag juod ,
 O kitsai, su nagais draskydams i-tis zuik ,
 Kirm li gyv lizdus i-v daro krap-t ;
 Ale tre iasis du biauriu ryku nusitv r s,
 Rupuifles baisias bli d tar-kino plat ; [austres]
 N s tas rupuifles m s ponai garbino skaudfliai.

Rudens gėrybės: Liaudiškas džiaugsmas dėl gausaus maisto

RG 342-351

Tikt gird kit, kaip Bendixas fl sin piauja
 Ir kaip Paikflentis pasirit s avin smaugia.
 Vau-kus savo namams vienrag buli stekena,
 O Mikols darfle taip smarkiai svilina kuil .
 Kad per myli d mai, nei debesiai pasik l .
 Saul su flvaigfld ms ir -alt m nes tamsin.
 Taigi dabar de-r visoki bus prisivalgyt,
 Nes la-ini bei kumpi jau r kyt pakabint
 fiemai pas b rus daugyb didel kaba;
 O dar vis daugiau m sos kamin kem-a.

Blogi įpročiai

RG 425-430

Tarp lietuvnink daugyk t ls randasi smirdas,
 Kurs, lietuvi-kai kalb dams ir -okin dams,
 Lyg kaip tikras vokietis mums g d padaro.
 Daug tarp m s yra, kurie, durnai prisirij ,
 Voki-kas dainas dainuot ir keikt pasipratin,
 Ir kaip vokie iai kasdien kar em b ga.

Žmonės gimsta lygūs ir vienodi

RG 438-441

Tai jau vis tiesa, ó -vepluodams i-tar Buflas; ó
 fiinom juk visi, kaip mes nuoginteli gemam,
 Taip didfliausias pons, kaip mes, vyfluoti nabagai,
 Ciesorius taip jau, kaip jo skaroti padonai

RG 459-460

Pon dar nei viens su kardu negim sviete,
O tarp b r v l nei viens sau nātne– flagr

Praeities ilgesys ir kolektyvinis savigarbos jausmas

RG 775-778

Ak, kur dingot j s, lietuvi–kos gadyn l s,
Kaip dar pr sai voki–kai kalb t nemok jo
Ir nei kurpi , nei sopag dar nepaffino,
Bet vyflas, kaip b rams reik, ne–iodami gyr s.

RG 878-884

Mes lietuvninkai, pirm to nepaffindami sviet ,
Dingojom vis, kad tik –veisteris ir pranc zas
fimones su svetimais savo mokslais moka supainiot
Ir kad vokie iai tikt vogt ir keikt nesig di.
O –tai tarp lietuvnink taip jau nusiduoda,
Kad lietuvi–kas t ls smirdas irgi bedievis
Lietuvai ir lietuvninkams mums g d padaro.

Kokia atrodė gamta senojo kaimo žmogui

fiR 1-2

Ant fliemos narsai jau v l r staudami gr flta,
Ir –iaurys pasi–iau– s v l mus atlekia gandint.

fiR 29-30

I–debesi fliema po tam i–ki–usi galv
Nei pik iurna kokia su – dais rudenio bar s

Sužmogintas gamtos grožis

fiR 35-42

Taipgi dabar, kur mes pirm to pavasar linksm
Tvent m ir foleles jo margas sau nusiskyn m,
O paskui dffiaugsmus –iltus su vasara baig m,
Ten pusnynai su baltais kalnais pasidar ,
Ir fliema sau fliemi–kas kvietkas nusipyn .
Tikt dyvai fli r t, kaipo barzdoti pu–ynai
Su savo kuodais garbanotais visur pasirodo
Ir nei puderuoti pona iai stov sir m .

Pasididžiavimas savo šalimi

fiR 184-190

finot juk visi, kaip koflnas Lietuv giria
Ir kaip daug svetim flmoni , kad mus pamatyt ,
I–vis kamp –io svieto jau susib go.
Ne tikt vokie iai visoki mus paffi r ti,
Bet ir daug pranc z mus myl t susirinko;
Taip kad ir lietuvi–kai kalb dami valgo
Ir jau r bais m s, kaip mes, vilk ti pagavo

Dočio kaltinimas ponams

fiR 356-357

Juk j s, ponai, mus, b rus, jau taip nustekenot,
Kad paskiaus mums st reiks fiurkes irgi pel das.

Santykiai su kitomis tautomis

fiR 537-541 (Lauras)

Tu pranc zi-kas fioply su -veisteriu storu
Ir kas dar daugiau susibast t Lietuv vargint,
Kas jums liep mus ir flmones m s paniekint?
Ar negal jot ten pasilikt, kur jus nuper jo
Ir varles bei rupuifles jus st pamokino?õ

Prieš Dievą visi lygūs

fiR 549-552 (Selmas)

Kad pranc zpalaikis, riebi varli prisi d s,
O lietuvninks, flirni bei la-ini prisivalg s,
Kaip krik- ionims reik, dosningo n'atmena Dievo,
Tai taip viens, kaip kits neverts, kad plut nuk st .

Laiko ratas – amžinas, žmogaus gyvenimas – trumpas: ko mus tai moko?

fiR 595, 605-609 (Selmas)

Ak, kaip veikia flmogi-kos nudyla diene! s!

...

finom juk visi, kaip mums biedniems pasidar .
Kaip mes, vaikes iais gl pais dar b dami, flaid m.
Ak, kur dingot, ak, j s jaunos m s diene! s!
Rudenis ir fllema groflybes j s sudark ,
O mums, diedams, jau vainik flil nupyn .